

# Sebeup Ve Sonuç Arasındaki İlahi İsimler

– fuatturker · 03 Kasım 2012

Hayatta her şeyin bir başka 'şey' sebebiyle oluştuğı mantığı, çevremize alışkanlık gözüyle bakmamıza yol açıyor. Bu bakış açısıyla oluşan ülfet, birçok insanın gaflet içinde yaşamasının önemli sebeplerinden biri.

Sebepler, Allah'ın sonsuz gücünü kavramamız yönüyle çok önemli. Rabbimiz hem yarattığı olayları, hem de sebepleri her an kontrolü altında tutuyor. Kur'ân'da, gölgeyi yarattığını ve ardından güneşi ona sebep kıldığını bildiriyor:

'Rabbini görmedin mi, gölgeyi nasıl uzatıvermiştir? Eğer dilemiş olsaydı onu durgun kılardı. Sonra biz güneşi ona bir delil kılmışızdır. '(Furkan Suresi, 45)

Yukarıdaki âyet gerçekte büyük bir sırrı içeriyor ve insanın hayata bakışını değiştiriyor. Bu âyetteki hakikati kavramak, hayati kavramaktır. Benzer şekilde Enfal Sûresi'ndeki bir âyette de Allah, olacak olanı gerçekleştirmek için bir başka olayı delil kıldığını haber veriyor:

Hani siz vadinin yakın kenarında, onlar uzak yamacındaydılar, kervan ise sizden daha aşağıdaydı. Eğer sözleşseydiniz, kaçınılmaz olarak sözleşme yeri (veya konusu) hakkında anlaşmazlığa düşerdiniz; ancak Allah, olacağı olan işi gerçekleştirmek için (böyle yaptı). Böylece, helak olacak kişi apaçık bir delilden sonra helak olsun, diri kalacak kişi apaçık bir delilden sonra hayatta kalsın. Şüphesiz Allah, gerçekten işitendir, bilendir. (Enfal Suresi, 42)

Gerçekleşen bir olay karşısında sebep sistemi gereği, "bu sebepler bu sonucu yarattı" diye düşünürüz. Oysa âyetteki ifadeden açıktır ki, aslında bu sonuç için bu sebepler yaratılmıştır. Sonucun, sebeplerin eseri olduğunu iddia etmek, bilerek ya da bilmeyerek Allah'a şirk koşturur. Çünkü hiçbir sebep yapamaz, yaratamaz, gökten su indirip ölü toprağı diriltemez, rızık veremez.

Tüm bunları yapan; gökleri ve yeri zeval bulurlar diye her an kudreti altında bulunduran, göğün boşluğunda boyun eğdirilmiş kuşları boşlukta, devasa gemileri suda batmadan tutan sonsuz güç sahibi Rabbimizdir. Ancak yerçekimi, suyun kaldırma kuvveti gibi tabiat kanunlarını, bu durumlara sebep kılmıştır.

Bediüzzaman, sebeplerin sadece İlahi kudretin tecellisine bir perde olarak yaratıldıklarını, bir sonucu yapabilecek hakikî etkileri bulunmadığını, hakikî tesirin yalnızca Vâhid ve Ehad olan Allah'a ait olduğunu sıklıkla ifade ediyor. Şöyle ki;

"...bütün zâhirî sebepler, yalnız birer perdedirler; îcadda da hiç tesirleri yoktur; emir ve iradesi olmazsa, hiçbir şey, hatta hiçbir zerre hareket edemez." (15. Şua)

Her şeyin sebeplere bağlı gibi yaratılmasındaki hikmetlerden biri sürekli imtihan olmamız. Hem Allah'ın yarattığı olaylarla hem sebeplerle hem de gösterdiğimiz ahlâk ile sınanıyoruz. Olaylar sebepsiz olarak yaratılsaydı, imtihan ortadan kalkardı. Allah, oluşan her mucizeyi aklımızın kabul edeceği şekliyle yaratıyor. Bediüzzaman, yaşanan her olayda iki sebep olduğunu ifade ediyor. Biri zâhirî, diğeri hakikî sebep. Hakikî sebep, olacak olan sonuçtur; kader-i İlâhînin tecellîsidir.

Zâhirî sebepleri ise Bediüzzaman şöyle tefekkür ediyor: "Ey sebepler dairesinde meydana gelen işleri, hadiseleri sebeplere isnat eden gafil, cahil! Mal sahibi zannettiğin esbab, mal sahibi değillerdir. Asıl mal sahibi, onların arkasında iş gören kudret-i ezeliyedir. Onlar ancak o kudretten gelen hakiki tesirleri ilan ve neşretmekle muvazzaftırlar... Yalnız gafil ve cahil olanlar hadiselerde ve vukuattaki hikmetleri, güzellikleri göremediklerinden, Cenab-ı Hak'tan şekvâ ve şikâyetlere başlarlar. İşte o şekvâ ve şikâyetlerin hedefini değiştirmek için esbab(sebepler) vaz'edilmiştir."

Allah dileseydi her şeyi sebepsiz olarak da yaratabilirdi. Ancak sebepler yaratır ki, bizlerin aklımıza uygun olsun. Biliriz ki imtihan dünyasında sebepler bizim içindir. Biz O'nun yarattığı sebeplere sarılır, fiilî dua mahiyetinde Rabbimizin kapısını çalarız.

Kur'ân'ın yukarıdaki ve benzer âyetleri, sonucu sebebin meydana getirdiği yanılığından bizi kurtarıyor. Her şeyi, Rabbimizin benzersiz sanatı ve sebebe bağlı olmadan yarattığı mucizesi olarak görebilmek bizi şirkten alıkoyuyor.

"Sebepler ile sonucun birbirlerini etkileyemedikleri anlaşılınca aralarında öyle bir manevî me-âsefe açılır ki, bu uzun mesafede Rabbimizin İlâhî isimleri bir yıldız gibi tulû' eder(doğar)" diyor Bediüzzaman ve bu muhteşem 'görüntünün' nasıl gerçekleştiğini de şöyle açıklıyor:

'Size ve hayvanlarınıza rızık yetiştirmek için su, semadan geli-yor. O suda, size ve hayvanatınıza acıyıp şefkat edip rızık yetiştirmek kabiliyeti olmadığından; su gelmiyor, gönderiliyor demektir. Hem toprak, nebatatıyla açılıp, rızıkınız oradan geliyor. Hissiz, şuursuz toprak, sizin rızıkınızı düşünüp şefkat etmek kabiliyetinden pek uzak olduğundan, toprak kendi kendine açılmıyor, birisi o kapıyı açıyor, nimetleri ellerinize veriyor... Hem otlar, ağaçlar sizin rızıkınızı düşünüp merhameten size meyveleri, hububatı yetiştirmekten pek çok uzak olduğundan, âyet gösteriyor ki, onlar bir Hakîm-i Rahîm'in perde arkasından uzattığı ipler ve şeritlerdir ki, nimetlerini on-lara takmış, zîhayatlara(canlılara) uzatıyor.' İşte şu beyanattan Rahîm, Rezzak, Mün'im, Kerîm gibi çok esmânın matla'ları(doğuş yerleri) görünüyor."(25. Söz)

Her olay için sebepleri en ince ayrıntılarla oluşturup, aklımızın kabul edeceği kurallar zinciri içinde ve hikmetle yaratan Rabbimiz, dilediği her şeyi, dilediği anda ve dilediği gibi yaratmaya gücü yetendir. O,

yaratandır, bilendir!

"Gökleri ve yeri yaratan, onların bir benzerini yaratmağa kadir değil mi? Elbette (öyledir); O, yaratandır, bilendir." (Yasin Suresi, 81)

Fuat Türker